

**O'ZBEK VA INGLIZ TILLARI KONTEKSTIDA
TOPOETNONIMLARNING LEKSIK-SEMANTIK TAHLILI**

Qilicheva Moxinur Zoxir qizi

*Buxoro tuman 7-umumta'lim
maktabi ingliz tili o'qituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zbek va ingliz tillari misolida topoetnonimlarning leksik-semantik xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda toponim va etnonimlarning o'zaro integratsiyalashuvi natijasida yuzaga kelgan birikmalar – topoetnonimlar lingvistik birlik sifatida ko'rib chiqiladi. Ushbu birliklarning shakllanish omillari, ularning semantik tuzilishi, leksik tarkibi hamda madaniy-ma'naviy yuklamasi ikki til misolida solishtirma tahlil asosida yoritadi. Tahlil jarayonida sinonimiya, metaforiklik, tarixiy-etnik komponentlar va mintaqaviy xususiyatlar alohida e'tiborga olinadi. Maqola natijalari tilshunoslik, madaniyatshunoslik va tarjimashunoslik sohalarida qo'llanilishi mumkin bo'lgan nazariy hamda amaliy xulosalarni beradi.

Kalit so'zlar: topoetnonimlar, toponimika, etnonimlar, leksik-semantik tahlil, o'zbek tili, ingliz tili, madaniy komponent, lingvistik birlik, semantik struktura, solishtirma tilshunoslik.

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ТОПОЭТНОНИМОВ В
КОНТЕКСТЕ УЗБЕКСКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ**

Киличева Мохинур Зохир кизи

*Бухарский район 7-е общеобразовательное
учреждение учитель английского языка*

Аннотация: В данной статье анализируются лексико-семантические особенности топоэтнонимов на примере узбекского и английского языков. В

исследовании в качестве языковых единиц рассматриваются соединения – топонимы, возникшие в результате взаимной интеграции топонимов и этнонимов. Факторы формирования этих единиц, их семантическая структура, лексический состав и культурно-духовная нагрузка освещаются на основе сравнительного анализа на примере двух языков. В процессе анализа особое внимание уделяется синонимичности, метафоричности, историко-этническим компонентам и региональным особенностям. Результаты статьи дают теоретические и практические выводы, которые могут быть применены в области лингвистики, культурологии и переводоведения.

Ключевые слова: топонимы, топонимика, этнонимы, лексико-семантический анализ, узбекский язык, английский язык, культурный компонент, языковая единица, семантическая структура, сравнительное языкознание.

LEXICAL AND SEMANTIC ANALYSIS OF TOPONYMS IN THE CONTEXT OF THE UZBEK AND ENGLISH LANGUAGES

Kilicheva Mokhinur Zohir kizi

Bukhara district 7th secondary school

institution english teacher

Abstract: This article analyzes the lexical and semantic features of toponyms and ethnonyms using the examples of the Uzbek and English languages. The study focuses on toponyms and ethnonyms as linguistic units that have emerged as a result of the mutual integration of toponyms and ethnonyms. The factors that have influenced the formation of these units, their semantic structure, lexical composition, and cultural and spiritual significance are explored through a comparative analysis of the two languages. The analysis emphasizes the importance of synonymy, metaphorical usage, historical and ethnic components,

and regional characteristics. The results of the article provide theoretical and practical conclusions that can be applied in the fields of linguistics, cultural studies, and translation studies.

Keywords: toponymy, toponymy, ethnonymy, lexical-semantic analysis, uzbek language, english language, cultural component, linguistic unit, semantic structure, comparative linguistics.

Kirish.

Topoetnonimlar — geografik joy nomlari (toponimlar) va etnik guruh nomlarining (etnonimlar) lingvistik birlashmasi bo'lib, ular hududiy va etnik identifikatsiyani bir vaqtning o'zida ifodalaydi. Ushbu maqolada O'zbek va Ingliz tillarida topoetnonimlarning leksik va semantik qatlamlari, ularning tillararo o'ziga xosliklari tahlil qilinadi.

1. Topoetnonim tushunchasi va leksik-semantik xususiyatlari:

1.1. Toponim va etnonim tushunchalari

Toponimlar — geografik obyektlarni ifodalovchi nomlar (masalan, Toshkent, London), etnonimlar esa millat yoki etnik guruh nomlari (masalan, o'zbek, ingliz). Topoetnonim — bu ikki elementning birlashishi, masalan, “Farg‘ona o‘zbeklari” yoki “London Irish”.

1.2. Leksik tarkib va semantik qatlamlar

Topoetnonimlarning leksik qismi ikki asosiy komponentdan iborat: geografik (joy nomi) va etnik (milliy guruh nomi). Semantik jihatdan ular hudud va millat o'rtasidagi bog'lanishni aks ettiradi, shuningdek, identifikatsiya va ijtimoiy guruhlarini ko'rsatadi.

2. O'zbek tilida topoetnonimlarning turlari va xususiyatlari

2.1. Morfologik va sintaktik xususiyatlar

O'zbek tilida topoetnonimlar odatda joy nomi va etnonimning birikmasi ko'rinishida bo'ladi, ko'p hollarda qo'shimcha so'zlar orqali aniqlanadi, masalan, “qo'shni qabilalar” yoki “Samarqandlik o'zbeklar”.

2.2. Madaniy va tarixiy kontekst

Bu birliklar tarixiy madaniy aloqalarni ham aks ettiradi. Masalan, “Buxoro

yahudiylari” iborasi nafaqat hududiy, balki diniy va madaniy xususiyatlarni ham yoritadi.

3. Ingliz tilida topoetnonimlarning leksik-semantik tahlili

3.1. Tuzilishi va ishlatilishi

Ingliz tilida topoetnonimlar odatda joy nomi + etnonim yoki aksincha tartibda qo‘llanadi: “New York Italians”, “Chicago Polish community”. Ular ko‘pincha ommaviy axborot vositalarida, sotsiologik tadqiqotlarda ishlatiladi.

3.2. Stilistik va pragmatik jihatlar

Ushbu birliklar asosan informatsion maqsadda ishlatiladi, lekin kontekstga qarab ijtimoiy identifikatsiya va madaniy birliklarni ham ta’kidlaydi.

4. Metodologiya

Mazkur tadqiqotda leksik-semantik tahlil usuli qo‘llanildi. O‘zbek va ingliz tillaridan topilgan topoetnonimlar korpusi yig‘ildi va ular morfologik, semantik, stilistik jihatlarini bo‘yicha solishtirildi. Shuningdek, tilshunoslik va madaniyatshunoslik nazariyalari asosida tahlil olib borildi.

5. Tahlil natijalari (result)

O‘zbek tilida topoetnonimlar ko‘proq murakkab sintaktik birliklar shaklida ifodalanadi, ular ko‘pincha qo‘shimcha aniqlovchi so‘zlar bilan boyitiladi.

Ingliz tilida esa bu birliklar asosan oddiy birliklar yoki qisqa frazalardan iborat bo‘lib, ko‘proq ma’lumotni kontekst yordamida taqdim etadi.

Ikkala til ham topoetnonimlardan milliy va hududiy identifikatsiyani ifodalashda faol foydalanadi, biroq ularning leksik va stilistik imkoniyatlari farq qiladi.

6. Ilmiy muhokama (Discussion)

O‘zbek va ingliz tillaridagi topoetnonimlarning leksik-semantik xususiyatlarini solishtirganda, til va madaniyatning o‘zaro ta’siri yaqqol ko‘rinadi. O‘zbek tilida topoetnonimlar ko‘pincha tarixiy va madaniy kontekstga boy bo‘lib, murakkab sintaktik birliklarga ega. Ingliz tilida esa ular ko‘proq zamonaviy ijtimoiy muhitga moslashgan, sodda va pragmatik ifodalanadi.

XULOSA (CONCLUSION)

Ushbu tadqiqotda O'zbek va Ingliz tillarida topoetnonimlarning leksik-semantik xususiyatlari va kontekstual o'zgarishlari o'rganildi. Topoetnonimlar geografik joylar, hududlar va geografik ob'ektlarning nomlari sifatida, madaniyat va til o'rtasidagi bog'liqlikni ifodalaydi. Tahlil natijasida, o'zbek va ingliz tillarida topoetnonimlarning leksik strukturalari va semantik kengayish jarayonlari o'rtasida o'xshashliklar va farqlar aniqlangandi. Xususan, har ikkala tilda ham topoetnonimlar madaniyat, tarix va ijtimoiy hayot bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularning ma'no va kontekstual o'zgarishlari til va madaniyat o'rtasidagi uzviy aloqani ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari, shuningdek, topoetnonimlarning lingvistik va madaniy o'ziga xosligini tushunishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularning leksik-semantik tahlili tilshunoslik va etnolingvistika sohalarida yangi yondashuvlar uchun asos bo'la olishini ko'rsatdi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Abdullayeva, M. (2010). Geografik nomlar va ularning lingvistik xususiyatlari. Toshkent: Fan va Ta'lim.
2. Baxromov, S. (2015). Toponimlarning madaniy va lingvistik aspektlari. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Khan, A. (2018). Linguistic analysis of place names in English and Uzbek languages. Journal of Linguistics, 12(3), 45-60.
4. O'zbekiston Respublikasi Milliy Ensiklopediyasi. (2000). Toponimlar va ularning turlari. Tashkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
5. Smith, J. (2012). Place Names and Cultural Identity. Oxford University Press.
6. Yusupova, D. (2017). O'zbek va ingliz tillarida toponimlarning semantik tahlili. Til va Madaniyat, 9(2), 112-125.
7. Zafarov, R. (2005). Leksik-semantik tahlil metodlari. Toshkent: Fan.